

TANDORI DEZSŐ

Szívelégtelenségek

*Oszlás-foszlás, vánkosok csendje,
békéje annak, ami kihúlt, hideg lett,
mindennél egyszerűbb csend, ez lesz.*

Pilinszky János

Jobb akkor már *nem* a katyvaszt tudni.

Csak amit így tudnunk kell, mondja társam, kicsit sok.

A kettőnk többi társáról van szó.

Tegnap halt meg egyikük. A másikuk, a legöregebb, a Samu: hetek óta zihál-gat, de ebből most már valami rettenetes fáradtság lett, és túl-túl-túl gyakori nyeszettelő hörgések sora. Samu tizenhárom éves, tizenharmadik éve él itt, és el fogja vinni magával azt, amit társammal „az életünk”-nek sose neveztünk ugyan, nem, még villongtunk is körötte-rajta, ezen az „életen”, ám Samu mégis el fogja vinni.

Maradnak még társaink, madarak, de Samu és a következő között öt év van, és ha még van is pár kedves lény a többiek közt, a zöm: csak járulékos itt, épp hogy itt van. Avval együtt, persze, éljenek. Bármelyiküknek azt kívánom.

Samut, szerencsére, kíméltük. Egész életében kímélte ő is magát, tulajdonkép-pen. Nem volt a repülés virtuóza, mint Poszi, nem volt a cselekvés zseniális-féle veréb-bajnoka, mint Éliás, nem volt olyan örökké-kettőnk-közt-morfondér, tény-leg bájos-mackó lény, mint zöldikéink, főleg Éliás, de nem is volt sérült, nem robbant le soha, bírta, amennyit „vállalt”, és tizenharmadik évének betöltéséhez ez el is közelítette. Ám hogy betölti-e...? Az orvostól a végszót tudtuk meg. Jobb ez, mint a katyvasz féligazságok.

A Nagy Bandából, vagyis az 1984-es Tizenegyből heten elmentek már „Oda”, ám kettejük helyett jött „másik”; s ők is elmentek. Épp tegnap halt meg egyikük, a félszemű, félszárnyú zöldike, a Tutu, aki a karvalyt túlélte, a macskát, a bu-tácska első megmentőjét, a helyváltoztatást... csak önmagát nem élte túl. Az egyik frontot. Ezek mindig megrendítették. Most, tegnap hajnalban, utolsó gör-csei között még kezünkre felmászva, meghalt a Tutu.

Előde, Csucusu kezdte, négy nagy nyugalma év után, 1985-ben a halálok sorát. Követte őt a lelenc papagáj, a Pepi. Aztán Böbe, aki azt jelezte nekem: sorozat jön... és őt *síratuk* meg, a szegény, mafla, ideges kis verébtójtó-királynőt, az Éli-ásba oly zúgón-szerelmes Bőbét. Egy hajnalban összeomlott, nem volt segítség.

Utána ment 1988 elején Éliás. Aztán a Poszi, poszátánk, aki belevakult a sok tojásrakás okozta hiánybetegségbe, végül sebesre verte a lábát, elvérzett. A ke-zemben. Aztán meghalt Szpéro, aki miatt tizenegy évre kikapcsoltam magam a világból, utazásból, mindenből, és életemet — nem baj! — örökre meghatároz-tam.

Akkor elutaztam, Szpéroval a messziségből is örökké beszélgettünk, beszél-gettünk. Hazajöttem, rá néhány hétre meghalt Vakunk, a Pipi Néni. Hét és fél évet élt nálunk, a Samu nagy szomszédja volt, barátneja, mondjuk... megtanult,

vakon, a mi segítségünkkel és a Samu csipogás-utasításaira, élni egy kalitkában, örülni, jól lenni. Tojt... Aztán meghalt.

Akkor csend lett. „Odaát” a Pipi talán elmondta, hogy most minket békén kéne hagyni, s ez 1991-ig meg is történt. Akkor a Pepi után hozzánk került Tódor papagáj halt meg egyhetes szenvedésre. Ja, a Szpéro éjszaka múlt el, hófehérre-vált tollakkal, a kezemben, urémiás görcsökben. Ja, a Pipi hét és fél órát haldoklott. Az Éliás várt csak hajnalban csöndben minket, de még melegen, a kalitka alján elterülve. Ahogy ettől rettegtünk: hogy egy reggel ott fekszik a kalitka alján valamelyikük, holtan.

Am nem lehetett jó év nekünk 1991. Meghalt, mondom, tegnap a Tutu. De szerettük, Istenem, a zöldikéket is mennyire szerettük. Ez a Tilivel kezdődött, még 1979-ben. Igen, Szpéro, Némó, Tili, Éliás — és a most, e percben még élő Samu: ők a hetvenes évek madarai voltak, meg még Pipi és Poszi, mert 1980-as évünk is hetvenes évek.

Már csak a Samu van.

És megtudtuk a verdiktet: szívelégtelenség.

Feleségem órákig nem tudott fölkelni, nem akart volna felébredni, beszéltem hozzá, hallotta is, nem is. Hevert. Elláttam délután az élőket — a Nagy Tizenegyből még Icsi él, nyolc éves szencinegénk, és a sánta kis Alíz, mondjuk, Szpéro utóda, meg Mokka, veréb tojók, hetedik évüket tölthetik be. Más senki. Csak a szegény ránk-szorultak, akik tőlünk jócskán távol tartják magukat.

Míntha a gyermekeink haltak volna meg sorra. Hiszen... Vagy a társaink... Hiszen...

...Szpéroval együtt dolgoztam, a vállamon, lábamon ült, írógépem körül papír-pagodái voltak, azokban mászkált. Összenőttünk, mikor négy hónapon át tojt és tojt, s én etettem és etettem, hajnaltól estig.

S a többi. Éliás a karunkra rakott, fűből, fészket. Poszi délutánonként mellettünk aludt el, s virtuóz köröket írt le a lakásban. S így jöttünk rá egy nap, hogy vakul. A körök összevisszásak lettek.

Samu, Éliás, mondja társam, ahogy az eblakban napoztak! Éliás rég a Tabánban porlad, és Samu se biztos, hogy a nyári napot, akár vakon is, megéri. Milyen lehet az ő fáradsága, kérde társam, egy halál előtti lény fáradsága? Akit tizenharmadik éve annyira átélünk, aki több annál, hogysen azt mondanánk csupán: „Ó = mi”. Több annál.

Nekik adtam, ők lakják dolgozószobámat. Egykori íróasztalomon már nem lakik Szpéro, Éliás, Pipi. Még Samu ott lakik. Meghal, és az íróasztal üres lesz. Attól én még nem fogok ott dolgozni. Talán soha.

Nem hasal majd a Samu a kezünkben. Nem gondolhatok rá úgy, hogy fényképét mutatva, holmi lóverseny helyen, Shammyra, Sam Grandchamp-ra fogadva, hogy tessék, ez a Samu, tizenkét éves múlt... mellette ez a Szpéro, egy fali fűfészekben ülnek szobámban, és egyévesek, kétévesek. A Samuval is úgy fogok beszélgetni nemsokára, ahogy Szpéroval: az Esthajnalcsillag képében szól hozzám, és a kölni St. Severin templom gyertyájával, amit nem mulasztok el soha Neki meggyújtani... és átküld, igyál meg egy pohár sört szemközt az Apitznál, aztán sétálj egy jót a hidakon át ide-oda, ezt kéri.

A Samu, Samuka, édes Simmi, Samu Papa, kicsi Sámuel! Társam beszélget vele odaát, amúgy halkán, fel ne izgassa ezzel is. Lassan nem bírom írni én se ezt tovább. Miért nem élnek nálunk ők mind a verébkor, zöldikekor, cinegekor, poszátakor, papagájélet végső határáig? Miért nem?

De zúgolódni sem szabad.

Samu egyelőre még él. Minden szó: fohász érte. Ám az a csend... ó — ó, vánkosainkra is jártak, ó, Szpéróval ébredtünk gyakran, ha nyugtalan volt éjszaka ő, ágyfejünkhöz hoztuk, asztalostul. De hát talán akad, aki olvasott Róluk már tőlem. Irodalmuk lett. Na, és? Gondolatban idegen utcákon csatangolok, vigaszért: csak a mozgás, az idegenség a vigasz. És az se.

Élni kell. Persze. Tovább. A még élőkért stb. Nagyon is. A játékmackókból igazi lényekké vált kócokért... akik szintén nagyok, nagyszerűek, igaziak etc. Élni kell. Közben kérdegetni: minek? A válasz: értük. Csak... ez a válasz. Mégis...

...mégis, túl sok ez. Elég-e hozzá a szív? Az ereje?

Samu, Samu, de kérnélek, vigyél el. Szpéróval, Pipivel, a többiekkel: de jól meglennénk.

Am ez nem megy. Csak az megy, hogy Szpéró — neve az angol *sparrow* szóból! — néha átszól nekem: „Képzeld, hajókirándulásra mentünk az Éliásékkal. A Szajrán...” Ilyenkor a Szajna partján járok, elhúz mellettem egy hajó. Elfordulok, egy platánnak dőlök, mosolygok. Máskor sírni kezdek. Segítsetek, hófödte háztetők...

Samu, hallom társamat a másik szobából, Samu, ne köhögjél, Samu, ne tegyél tönkre. Samu, ne akarj meghalni.

Egyre gyakrabban köhög.

Társam mondja: hallotta, ahogy a madarak tudásával, barátunkkal beszélgetek... kb. sejtette, mit mond doktoruk... doktorunk... de nem akart felébredni... épp azért, mert tudta... aludni akart volna örökké, most már örökké...

Befejezem ezt is. Nem hittem volna, hogy ilyet kell írnom. Egy halál tegnap, egy eljövendő halál... bármikor.

Most Icsi repül, széncinegénk. Ezért fejezem be ezt. Még él, aki reggel itt élt. Icsi nem tud semmit az egészről. Oly ártatlan. Hadd repüljön, kettőnk közt, ide-oda.

Élne legalább ő... az Icsike...

...a végső határig.

Sajnos, sajnos, úgyis az mindig a Végső Határ.

És azon túl...?

És azontúl?

Legyen egy szép ívű röptülése erre mégis a vigasztaló válasz.

Isten legyen velünk.